

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT
Vakgroep Nederlandse Taalkunde
Blandijnberg 2
9000 Gent
tel : 09/264.40.79 of 264.40.81)

Vragenlijst 68
februari 1996

HOUTBEWERKING 3
(Gereedschap : vervolg)

Dialect van :(stad, dorp, gehucht,wijk),
.....(gemeente).(prov.)

GESPROKEN DOOR :

OPGETEKENDE DOOR :

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
Waar opgegroeid :
(vroeger) beroep :
In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :
Dialect van moeder :
Dialect van vader :
Dialect van echtgeno(o)t(e) :
Ik ben naar school geweest tot jaar
Datum van invullen van vragenlijst :
Adres en telefoonnummer :
.....
.....

Naam :
Geboorteplaats :
Geboortejaar :
Dialect :
(vroeger) beroep :
Ik ben naar school geweest tot jaar.
Hoogste diploma :
Adres en telefoonnummer :
.....
.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek.

Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Dit is de derde vragenlijst over het beroep van de houtbewerker. Deze vragenlijst is bedoeld voor de timmerman (schrijnwerker) en de meubelmaker. Ze gaat over de werkbank, de nagels en schroeven, houtverbindingen en houtsoorten. Als u vragenlijst 40 en 65 nog niet hebt ingevuld en dat alsnog wil doen, dan kan u dat op het einde van de vragenlijst meedelen.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Bij voorbaat hartelijk dank.

II. HET GEREEDSCHAP (vervolg)

10. Werkbank en hulpgereedschap

10.1. Werkbank en onderdelen

1. Hoe noemt u de houten bank waarop de timmerman zijn werk verricht ?
(zie tek. 1)
2. Hoe noemt u het hele onderstel van de werkbank, waarop het werkblad rust ?
3. Hoe noemt u het vlak onderaan, tussen de poten van de werkbank, waar men gereedschap, stukjes hout, enz. kan leggen ? (zie tek. 1a)
4. Hoe noemt u het bovenste deel, het blad van de werkbank ? (zie tek. 1b)
5. Hoe noemt u het klemwerktuig dat aan de werkbank vastzit en waarmee men werkstukken vastklemt ? (zie tek. 1c)
6. Hoe noemt u het verstelbare houten blok van de bankschroef ? (zie tek. 1d)
7. Hoe noemt u de schroef waarmee dit blok vooruit en achteruit gedraaid kan worden ? (zie tek. 1e)
8. Hoe noemt u de houten of ijzeren lat onder aan de bankschroef, die voorzien is van gaatjes waarin men een pin kan schuiven. Op die manier zorgt men ervoor dat het blok evenwijdig blijft met de poten van de werkbank ? (zie tek. 1f)
9. Hoe noemt u de gleuf aan de achterkant van het blad van de werkbank, waarin klein gereedschap gelegd wordt ? (zie tek. 1g)
10. Hoe noemt u het langwerpige houten of ijzeren blokje aan het hoofdeinde van de werkbank waartegen de werkstukken stoten waarmee men bezig is ? (zie tek. 1h)
11. Hoe noemt u elk van de wigvormige houten of metalen blokjes die in een gat in het blad van de werkbank worden geklopt om de werkstukken tegen te houden (onder meer bij het schaven) ? (zie tek. 1i)

10.2. Hulpgereedschap

12. Hoe noemt u de haak waarmee voorwerpen op de werkbank vastgeklemd worden ? (zie tek. 12)
13. Hoe noemt u het platte uiteinde aan het bovenste gedeelte van de bankhaak ? (zie tek. 12a)
14. Hoe noemt u het losstaand, in de hoogte verstelbaar hulpgereedschap om lange werkstukken een extra steun te geven als de werkbank te kort is ? (zie tek. 14)

15. Hoe noemt u het houten of ijzeren klemgereedschap dat dient om planken, tafelbladen, panelen, enz. vast te klemmen bij het aaneenlijmen. Op tekening 15 ziet u verschillende types van dit gereedschap.	
16. Hoe zegt u : een paneel in deze lijmkleem vastklemmen ?	
17. Hoe heet de korte lijmkleem van tekening 17 ?	
18. Hoe noemt u het spanwerktuig om in verstek gewerkte hoeken van lijsten na het lijmen vast te klemmen ? (zie tek. 18)	
19. Hoe noemt u het blokje dat bij het spannen tussen het hout en de klem wordt geklemd om het werkstuk niet te beschadigen ?	
20. Hoe noemt u het metalen voorwerp van tekening 20 ? Men verwarmt het en strijkt er vervolgens mee over het hout dat met warme lijm gelijmd moet worden.	
21. Soms wordt het te lijmen hout eerst op een kachel verwarmd. Kent u die methode, en zo ja, hoe noemt u die kachel ?	
22. Hoe noemt u de krabber om lijm te verwijderen ?	
23. Hoe heet de houten draagstelling van tekening 23 ?	

III. BEVESTIGINGSMIDDELEN, HOUTVERBINDINGEN EN IJZERWERK

1. BEVESTIGINGSMIDDELEN EN IJZERWERK

1.1. Nagels

24. Hoe heet in uw dialect een nagel, in het algemeen ?	
25. Hoe noemt u de kop van een nagel ?	
26. Hoe noemt u het spits toelopende metalen staafje, de eigenlijke nagel dus ?	
27. Hoe noemt u een gesmede nagel ? (zie tek. 27)	
28. Hoe noemt u een nagel die machinaal vervaardigd is ?	
29. Hoe noemt u een nagel met een platte kop, die merklijk breder is dan de nagel zelf ? (zie tek. 29)	
30. Hoe noemt u een nagel met een ronde kop, die weinig breder is dan de nagel zelf ? (zie tek. 30)	
31. Hoe noemt u een nagel met een dubbele platte kop die gebruikt wordt bij het vervaardigen van bekistingen ? (zie tek. 31)	
32. Hoe noemt u een nagel met een bolle kop die gebruikt wordt om allerlei klein ijzerwerk zoals sleutelplaatjes vast te maken ? (zie tek. 32)	

33. Hoe noemt u een nagel, vervaardigd uit aluminium, die gebruikt wordt om ramen en deuren op te sluiten ? (zie tek. 33)	
34. Hoe noemt u een kleine, dunne nagel zonder kop om fijn lijstwerk aan meubels, ... vast te maken ? Hij wordt ook gebruikt bij het plaatsen van ruiten. (zie tek. 34)	
35. Hoe noemt u een nagel met een ronde kop om houten vloeren vast te nagelen ?	
36. Hoe noemt u de nagel waarmee men twee stukken hout of metaal aan elkaar kan klinken ? Deze nagel heeft aan het ene uiteinde een kop en aan het andere einde wordt eveneens een kop aangebracht zodat de beide stukken goed tegen elkaar aansluiten.	
37. Hoe noemt u de nagel met een platte kop waarmee de panlatten op de kepers van een dak worden bevestigd ?	
38. Hoe noemt u de dikke nagel met een grote platronde kop waarmee een muuranker aan de balk wordt vastgemaakt ? (zie tek. 38)	
39. Hoe noemt u de nagel met een grote platte kop, die gebruikt wordt om plafondschrouten te bevestigen ?	
40. Hoe noemt u een half-cirkelvormig gebogen staafje, dat aan beide uiteinden een punt heeft ? (zie tek. 40)	
41. Hoe noemt u het rond of hoekig omgebogen staafje, al dan niet met schroefdraad, die in een wand wordt bevestigd om voorwerpen aan op te hangen ? (zie tek. 41)	
42. Hoe noemt u de houten nagel waarmee vroeger de verschillende delen van een constructie werden verbonden en vastgezet ?	
43. Hoe noemt u de bewerking : met nagels beslaan, bevestigen of vastmaken ?	
44. Hoe zegt u : de nagel dieper inslaan, zodat de kop iets dieper dan de oppervlakte van het hout komt ?	
45. Hoe noemt u het puntige, ijzeren hulpwerktuig dat men op de kop van een nagel plaatst en waarop men klopt om die te verzinken ? (zie tek. 45)	
46. Hoe zegt u : de planken van een vloer zo nagelen dat de nagels niet te zien zijn ? (zie tek. 46)	
47. Hoe noemt u de bak met verschillende onderverdelingen waarin de timmerman de verschillende soorten nagels en schroeven liggen ?	
48. Indien u nog andere benamingen kent voor soorten nagels, kan u dan hier de benaming en de beschrijving van die nagels geven, a.u.b. ?	

1.2. Schroeven

49. Hoe noemt u de min of meer kegelvormig toelopend, soms in een punt eindigende metalen staaf, voorzien van draad, die in het hout gedraaid wordt met een schroevendraaier ? (zie tek. 49)	
50. Hoe noemt u het verbrede en verdikte uiteinde van de schroef waarop men drukt bij het indraaien ? (zie tek. 49a)	
51. Hoe noemt u de gleuf in de schroefkop waarin de schroevendraaier past? (zie tek. 49b)	
52. Hoe noemt u de winding die volgens een spiraal rond de schroef zit ? (zie tek. 49c)	
53. Hoe noemt u het doorboorde, platte, metalen lichaam met een schroefdraad van binnen die men op de schroef draait ?	
54. Hoe noemt u het dunne plaatje dat voor de moer op een bout of een schroef wordt gestoken en waartegen de moer wordt vastgedraaid ?	
55. Hoe noemt u het hoedje dat over de koppen van de schroeven wordt geplaatst om ze te verbergen ? (zie tek. 55)	
56. Hoe noemt u een schroef met een platte kop ? (zie tek. 56)	
57. Hoe noemt u een schroef met een ronde kop ? (zie tek. 57)	
58. Hoe noemt u een schroef waarvan de kop bovenaan rond en onderaan kegelvormig is ? Daardoor verdwijnt de kop slechts gedeeltelijk in het hout. Het ronde deel van de kop is bedoeld als decoratief element. (zie tek. 58)	
59. Hoe noemt u een schroef met heel fijne draad en een cilindrische schacht ? Ze wordt bijna altijd met een moer gebruikt. (zie tek. 59)	
60. Hoe noemt u de schroef waarvan de moer voorzien is van twee platte bladen om ze met de vinger vast en los te kunnen draaien ? (zie tek. 60)	
61. Hoe noemt u de schroef waaraan aan het einde een oog is gemaakt ? (zie tek. 61)	
62. Gebruikt u een aparte benaming voor de schroef van tek. 61a waarvan het oog open is ?	
63. Gebruikt u een aparte benaming voor de schroef van tek. 61b waarvan het oog gesloten is?	
64. Hoe noemt u de schroef met houtdraad en met zeshoekige of vierkante kop, die zonder moer gebruikt wordt ? (zie tek. 64)	
65. Indien u nog andere benamingen kent voor schroeven, kan u dan hier de benaming en beschrijving van deze schroeven geven, a.u.b. ?	

1.3. Het ijzerwerk

66. Hoe noemt u de ijzeren band of beugel die voor de stevigheid om het houtwerk gelegd wordt ? (zie tek. 66)

2. HOUTVERBINDINGEN

2.1. Lengteverbindingen

67. Hoe zegt u in uw dialect : stukken hout in de lengte met elkaar verbinden ?
68. Hoe noemt u de lengteverbinding waarbij elk stuk hout op de helft der dikte uitgekeept wordt ? De stukken hout worden op elkaar genageld. Deze manier van lassen wordt meestal toegepast bij muurplaten en omheiningen. (zie tek. 68)
69. Hoe noemt u het deel van de uitkeping waartegen het andere stuk komt te zitten ? (zie tek. 68a)
70. Hoe noemt u het overblijvende uiteinde aan het stuk hout dat na de uitkeping behouden blijft ? (zie tek. 68b)
71. Hoe noemt u de lengteverbinding waarbij de stukken hout schuin tegen elkaar worden geplaatst ? (zie tek. 71)
72. Hoe noemt u de lengteverbinding die op tek. 72 voorgesteld wordt ?
73. Hoe noemt u de lengteverbinding die op tek. 73 voorgesteld wordt ?
74. Hoe noemt u de lengteverbinding die wordt toegepast als er in de lengterichting van de houtstukken trekkrachten optreden ? (zie tek. 74)
75. Hoe noemt u de schuine lengteverbinding die wordt toegepast als er in de lengterichting van de houtstukken trekkrachten optreden, maar die toch verschilt van de vorige ? (zie tek. 75)
76. Hoe noemt u de lengteverbinding die wordt toegepast bij verticaal staande stukken, omdat zij beter dan de andere lassen weerstand biedt tegen zijdelings uitknikken ? (zie tek. 76)

2.2. Hoekverbindingen

77. Hoe noemt u de hoekverbinding die in tek. 77 voorgesteld wordt ? Ze wordt meestal gebruikt bij vergaringen die uit smalle houtstukken zijn samengesteld.
78. Hoe noemt u de hoekverbinding waarbij het behakte, dunnere gedeelte aan het uiteinde van het ene stuk hout niet dwars door het andere stuk komt ? (zie tek. 78)
79. Hoe noemt u het behakte, dunnere gedeelte aan het uiteinde van het ene stuk hout ? (zie tek. 78a)

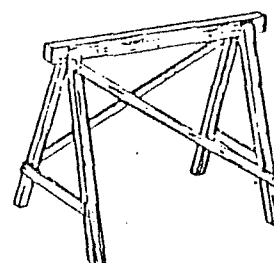
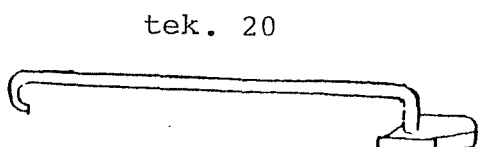
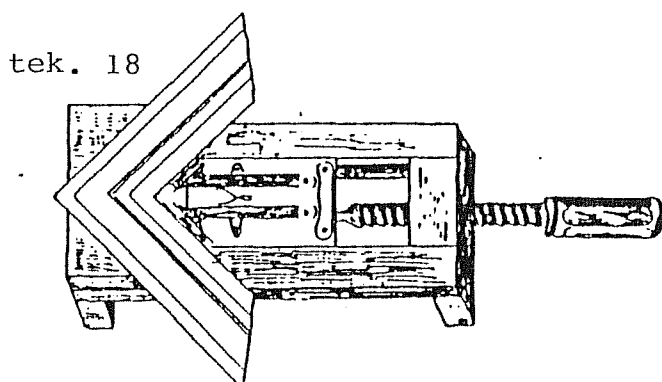
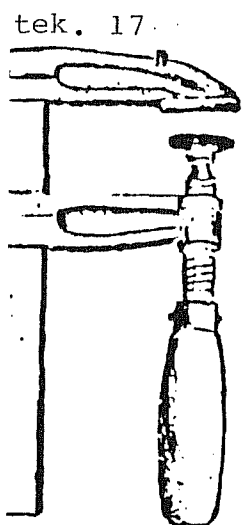
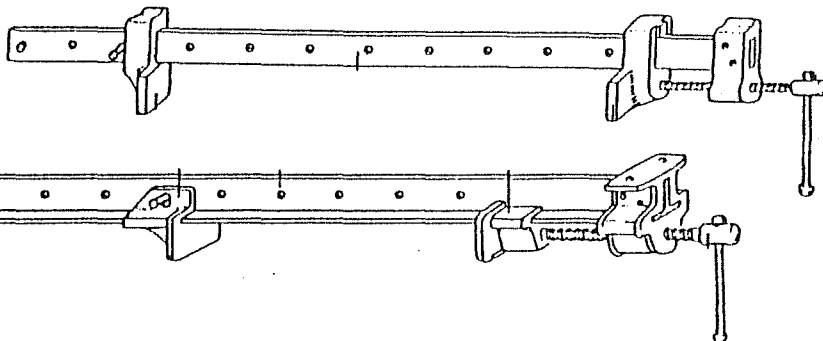
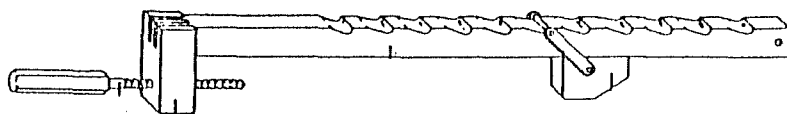
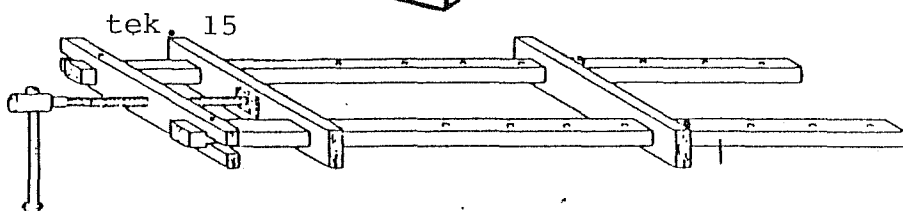
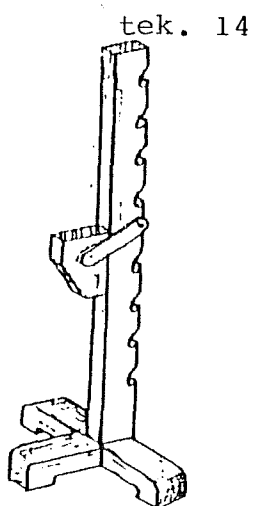
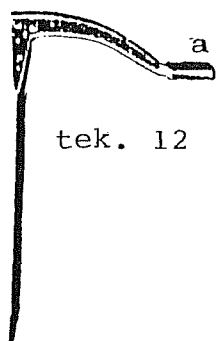
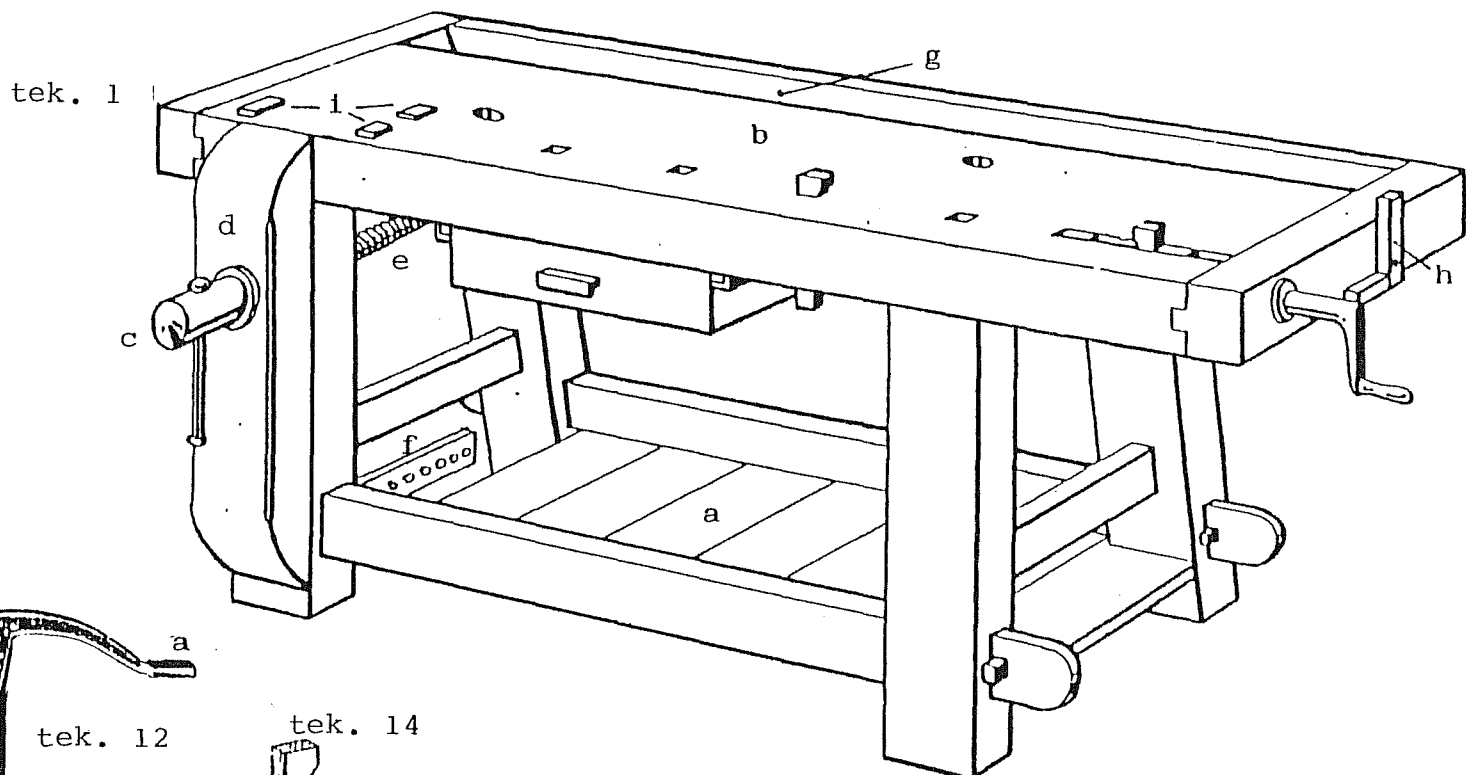
80. Hoe noemt u de langwerpige, vierkante uitholling in het andere stuk hout ? (zie tek. 78b)	
81. Hoe noemt u de bewerking bij een hoekverbinding waarbij de penbreedte aan de buitenzijde versmald wordt, maar waarvan nog een kort gedeelte blijft staan ? (zie tek. 81)	
82. Hoe noemt u het gedeelte van de pen dat de volle breedte heeft en niet versmald is ? (zie tek. 81a)	
83. Hoe noemt u de hoekverbinding waarbij beide stukken hout van gelijke dikte halfhouts worden uitgekeept ? (zie tek. 83)	
84. Hoe noemt u dezelfde hoekverbinding wanneer beide stukken hout niet gelijk dik zijn ? (zie tek. 84)	
85. Hoe noemt u de verbinding waarbij de uiteinden van twee stukken hout onder een hoek van 45° tegen elkaar gepast worden ? Daardoor is op de buitenhoek geen kopshout zichtbaar. Deze verbinding wordt daarom bijna altijd gebruikt bij omlijstingen. (zie tek. 85)	
86. Hoe noemt u de verstekverbinding waarbij de hoek geen 90° vormt ? (zie tek. 86)	
87. Hoe noemt u de versteviging van het verstek, toegepast in tek. 87 ?	
88. Hoe noemt u de rondhouten, meestal eikenhouten, pen die met lijm in zuiver passende gaten bevestigd wordt om om het verstek samen te houden ? (zie tek. 88)	
89. Hoe noemt u het langwerpige blok om verstekken te schaven ? (zie tek. 89)	
90. Hoe noemt u het bakje om verstekken te steken met de beitel ? Het bestaat uit drie plankjes die aan één zijde in verstek zijn afgezaagd. (zie tek. 90)	
91. Hoe noemt u in uw dialect de stukken hout zo bewerken dat ze een verstek vormen ?	
2.3. Kruisverbindingen	
92. Hoe noemt u de kruisverbinding waarbij de stukken hout halfhouts ingekeept worden ? (zie tek. 92)	
2.4. T-verbindingen	
93. Hoe noemt u de verbinding in T-vorm waarbij de stukken hout elk tot op de helft ingekeept worden ? (zie tek. 93)	
94. Hoe noemt u de verbinding die in tek. 94 afgebeeld is ? Deze wordt toegepast op brede planken en op platen. Het uiteinde van de ene plank wordt in een inkeping in de andere plank gebracht. Deze manier van werken wordt veel gebruikt om legplanken in kasten te bevestigen.	

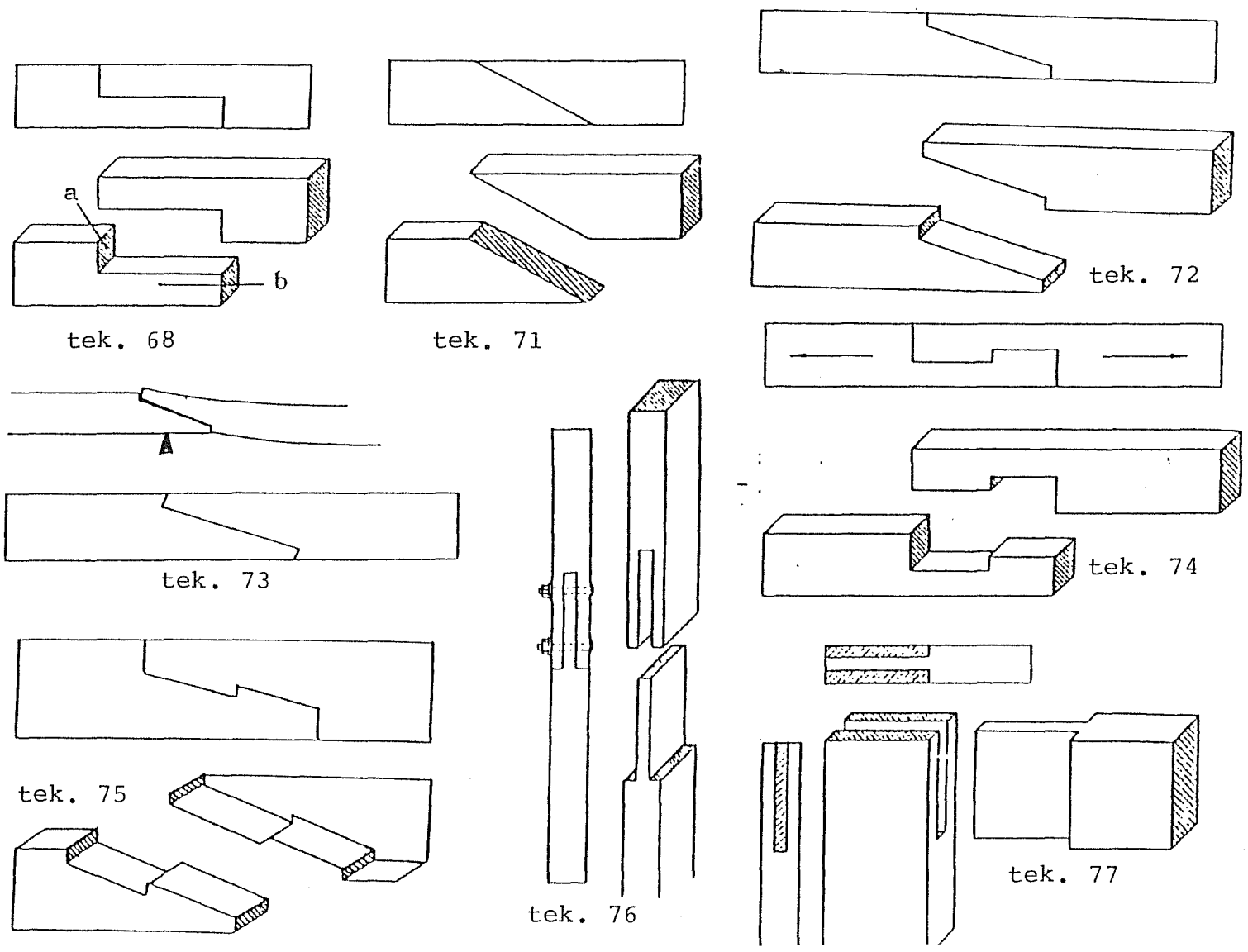
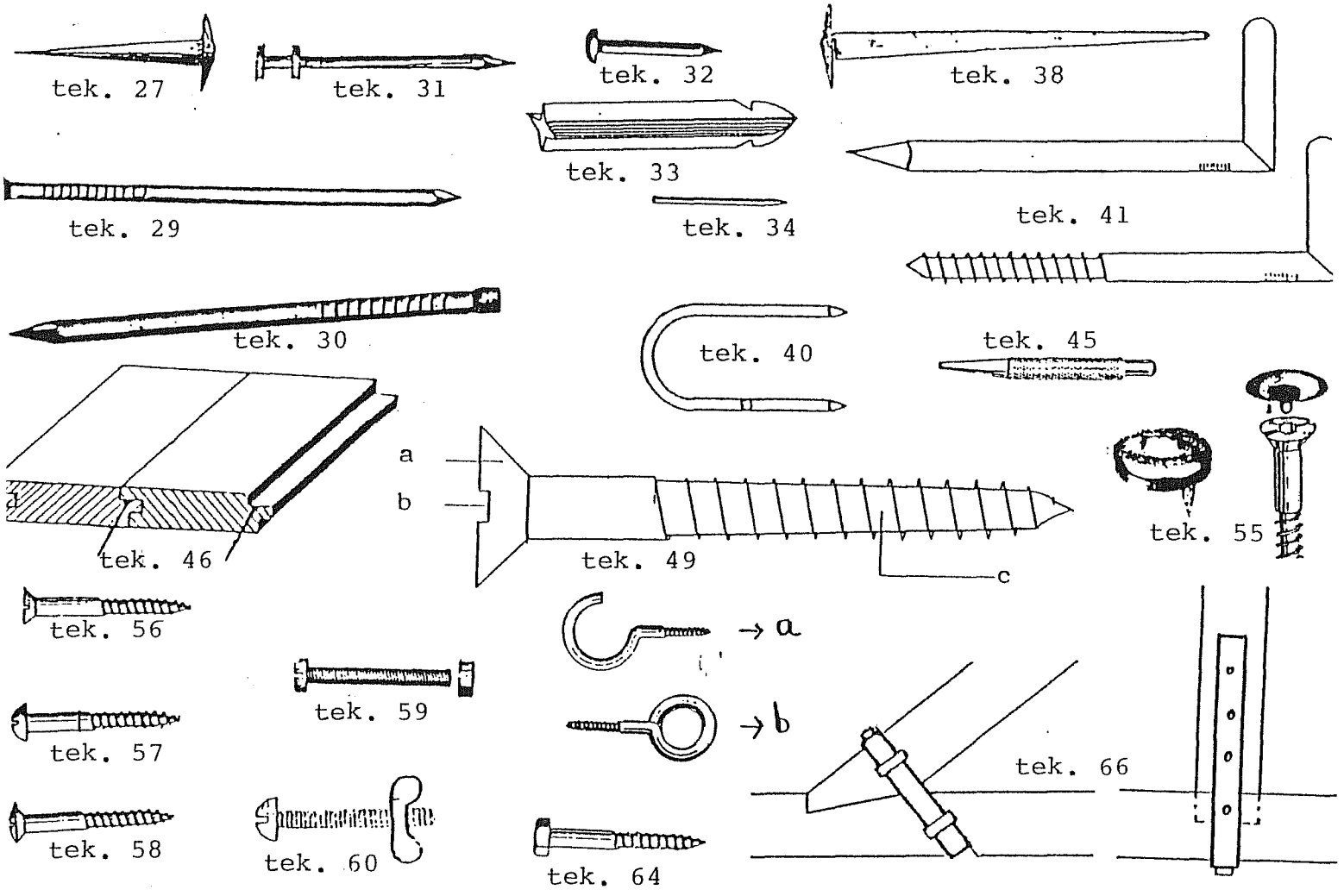
95. Hoe noemt u de T-vormige verbinding waarbij het ene stuk hout met een pin in het andere gelaten wordt ? (zie tek. 95)	
96. Hoe noemt u de T-vormige verbinding die in tek. 96 wordt toegepast ?	
97. Hoe noemt u de puntige stukjes hout die in de pin gedreven worden ? (zie tek. 96a)	
98. Hoe noemt u de scheve T-verbinding, zoals in tek. 98 is afgebeeld ? Deze verbinding komt dikwijls voor bij dakconstructies.	
99. Hoe noemt u de scheve T-verbinding die verstevigd wordt met behulp van een inkeping, om de drukkracht in de richting van de schuingeplaatste regel op de pen te verminderen ? (zie tek. 99)	
2.5. Zwaluwstaartverbindingen	
100. Hoe noemt u de verbinding waarbij het einde van een stuk hout als de staart van een zwaluw uitgesneden is en in een inkeping van dezelfde vorm in het andere stuk gevoegd wordt ?	
101. Hoe noemt u de T-verbinding waarbij de houtstukken halfhouts en zwaluwstaartvormig ingekeept worden ? (zie tek. 101)	
102. Hoe noemt u de hoekverbinding waarbij het kopshout van de beide stukken hout zichtbaar is op de buitenhoek ? De uiteinden van de beide stukken zijn van zwaluwstaarten voorzien. (zie tek. 102)	
103. Hoe noemt u de hoekverbinding waarbij het kopshout van slecht één stuk hout nog zichtbaar is ? (zie tek. 103)	
104. Hoe noemt u de hoekverbinding waarbij het kopshout van geen van beide stukken hout zichtbaar is, doordat de pennen en gaten slechts tot op 2/3 van de houtdikte in elkaar gewerkt zijn en het overblijvende deel in verstek bewerkt is ? (zie tek. 104)	
105. Hoe noemt u de verbinding van tek. 105 ?	
106. Hoe noemt u de verbinding van tek. 106 ?	
107. Hoe noemt u de verbinding van tek. 107 ?	
108. Hoe noemt u een voorwerp om de schuinte van de zwaluwstaarten af te schrijven ? (zie tek. 108)	
2.6. Houten wandbekleding	
109. Hoe noemt u de wandbekleding met geprofileerde planken die verticaal naast elkaar geplaatst worden ?	
110. Bij grotere houtdikte plaatst men de planken wel eens koud, zonder enig bevestigingsmiddel tegen elkaar. Hoe noemt u die manier, toegepast in tek. 110 ?	
111. Hoe noemt u de bewerking waarbij de planken horizontaal en over elkaar gespijkerd worden ? (zie tek. 111)	

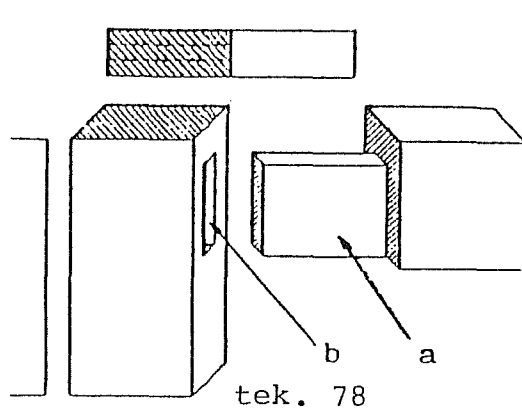
112. Hoe noemt u de latten die er wel eens onder worden aangebracht waarop dan gespijkerd wordt ?	
113. Hoe noemt u de beplanking waarbij de planken voorzien zijn van een rabat om te voorkomen dat water op de bovenzijde van de plank blijft staan ? (zie tek. 113)	
114. Hoe noemt u een plank die voorzien is van een messing en een groef? (zie tek. 114)	
115. Hoe noemt u het uitstekende deel op de kant van een planchette dat in de groef van een andere past ? (zie tek. 114a)	
116. Hoe noemt u de ingeschaafde inkerving, waarin het vorige deel past ? (zie tek. 114b)	
Hoe zegt u :	
117. a) in een plank de messing aanbrengen ?	
b) in een plank de groef aanbrengen ?	
118. Hoe zegt u : twee planken met messing en groef verbinden ? (zie tek. 118)	
119. Hoe noemt u het latje dat twee planken, die aan beide zijden een groef hebben, verbindt ? (zie tek. 119)	
120. Hoe noemt u het profiel dat in tek. 118 wordt afgebeeld ?	
121. Hoe noemt u de messing die niet in het midden van een plank aangebracht wordt, wanneer de dikte van de twee planken verschillend is ? (zie tek. 121)	
122. Hoe noemt u een bedekkende lat over de koppen van de planken ? Ze dient om verrotting te voorkomen. (zie tek. 122)	
123. Hoe noemt u de dunne strook hout die overblijft aan weerszijden van een ingehakt gat ? (zie tek. 123)	
124. Hoe noemt u stukken hout die bij lassen en andere verbindingen de aansluiting bevorderen ? (zie tek. 124)	
125. Hoe noemt u het spitse stuk hout dat door de pen wordt gedreven als die uit het gat steekt ? (zie tek. 125)	
126. Hoe noemt u de losse pen die gebruikt wordt om een kapotte vaste pen of messing te vervangen, b.v. bij verstekken ? (zie tek. 126)	
127. Hoe noemt u de dikke stalen plaat met gaten van verschillende diameter waarmee vierkante of hoekige latjes tot ronde pennen worden gemaakt ?	
IV. HOUTSOORTEN	
128. Hoe noemt u het hout van naaldbomen in het algemeen ?	

129. Hoe noemt u het hout van de zilverspar ?	
130. Hoe noemt u in uw dialect pitchpinehout?	
131. Hoe noemt u in uw dialect oregonhout ?	
132. Kent u nog andere houtsoorten van naaldbomen ? Zo ja, welke en hoe heten ze in uw dialect ?	
133. Hoe noemt u het hout van loofbomen in het algemeen ?	
Hoe noemt u het hout van :	
134. de eik ?	
135. de populier ?	
136. de berk ?	
137. de es ?	
138. de beuk ?	
139. de abeel of witte populier ?	
140. de canadese populier ?	
141. de olm ?	
142. de esdoorn ?	
143. de wilg ?	
144. de acacia ?	
145. de kerselaar ?	
146. de notelaar ?	
147. de appelboom ?	
148. de pereboom ?	
149. de kastanjeboom	
150. Kent u nog andere houtsoorten van loofbomen uit onze streken ? Zo ja, welke, en hoe heten ze in uw dialect ?	

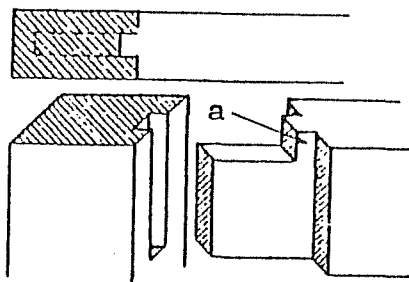
151. Kent u een algemene benaming voor tropische rode houtsoorten ?	
152. Kent u een aparte benaming voor specifieke tropische houtsoorten ? Zo ja, welke ?	
V. Varia	
153. Hoe noemt u een afgespleten deeltje van het hout ?	
154. Hoe zegt u : het hout zal splinters loslaten of afgeven ?	

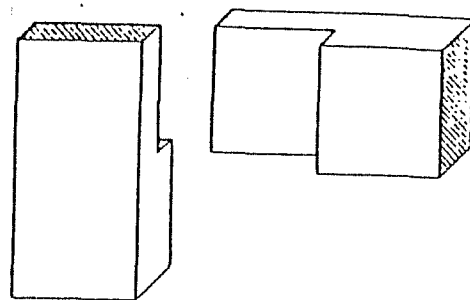

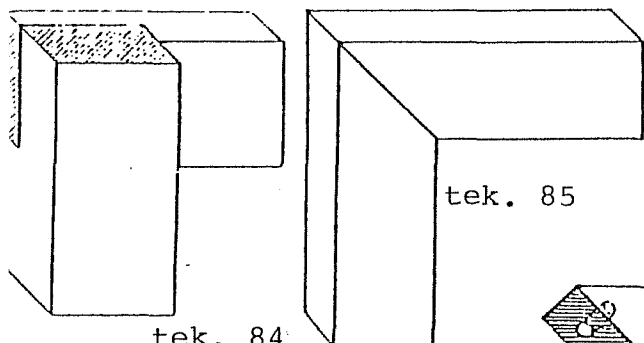
tek. 78

tek. 81

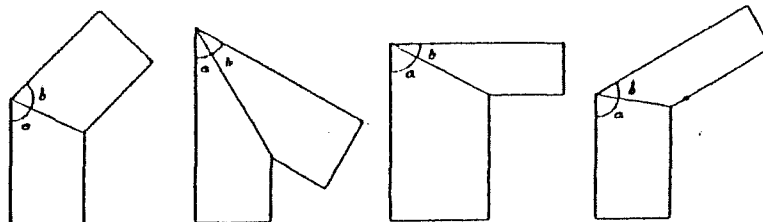

tek. 83

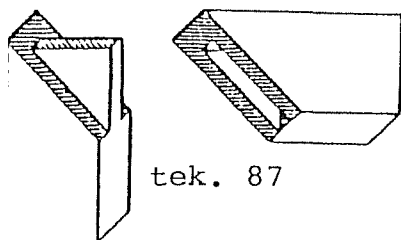

tek. 84

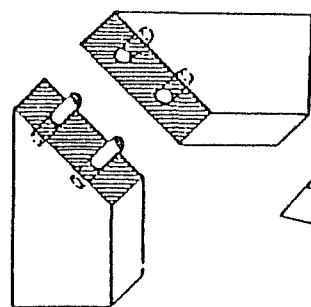
tek. 85

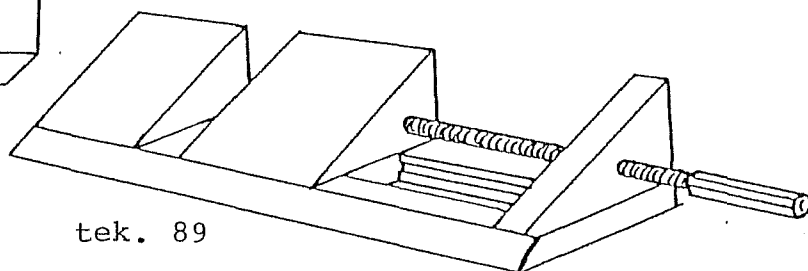
tek. 86

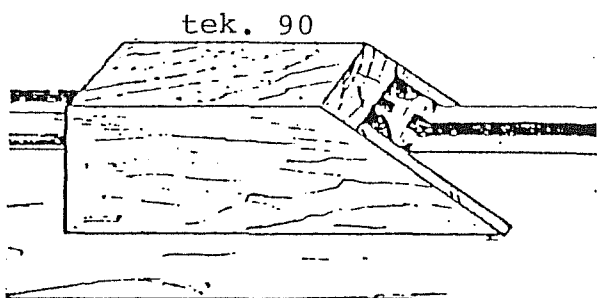
tek. 87

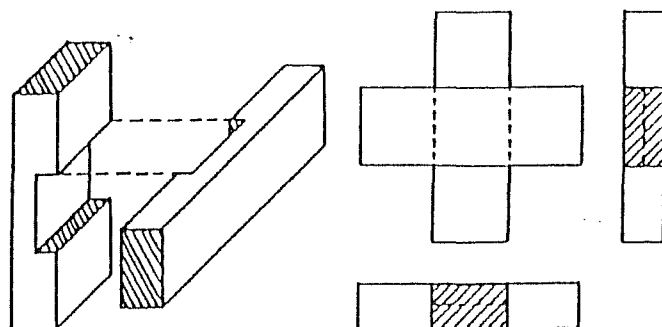
tek. 88

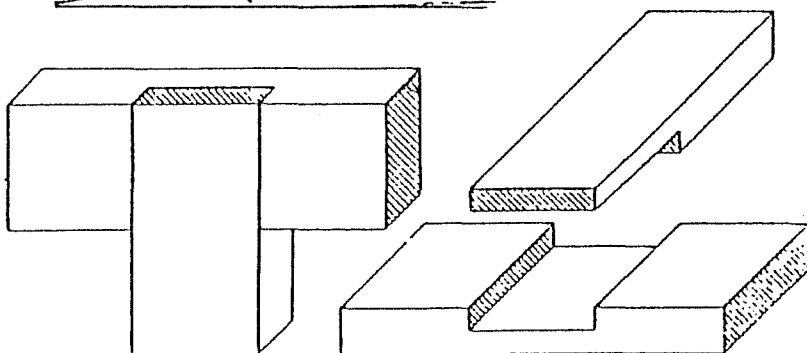
tek. 89

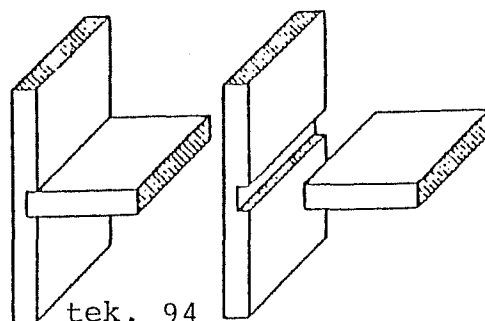
tek. 90

tek. 92

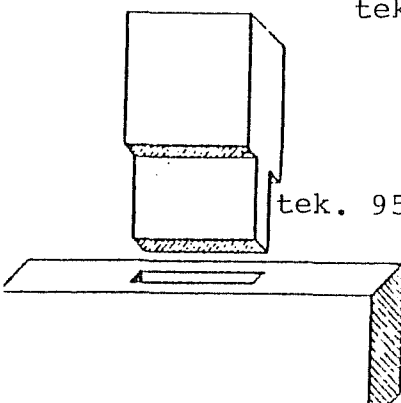

tek. 93

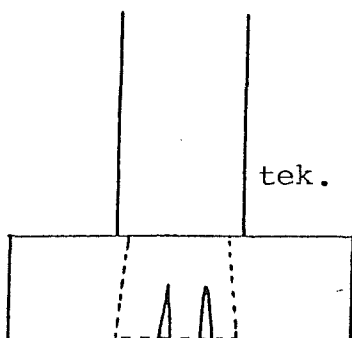

tek. 94

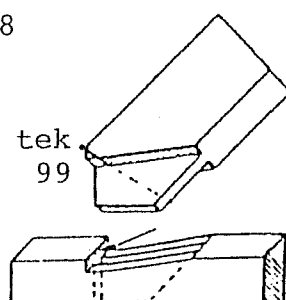
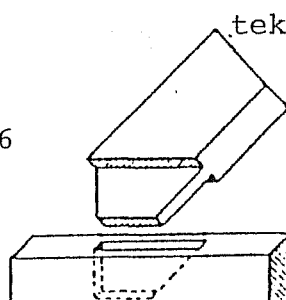
tek. 98

tek. 95

tek. 96

tek. 99

